

**KWALIFIKACJE ZAWODOWE ZATRUDNIONYCH
W WOJEWÓDZTWIE ZIELONOGÓRSKIM
W LATACH 1958 - 1968 W ŚWIETLE SPISÓW KADROWYCH**

Potrzeba zwiększenia efektywności w działalności ekonomicznej i wprowadzenie w szerszym zakresie postępu techniczno-organizacyjnego w gospodarce narodowej wymagają zaangażowania odpowiednio przygotowanej kadry pracowników wykwalifikowanych. Ona to bowiem w ostatecznym wyrazie zadecyduje o nowoczesności produkcji i wprowadzeniu szerokiego postępu, a tym samym powodzeniu naszych założeń polityczno-gospodarczych. Z tego też względu ocena istniejącego stanu zatrudnienia i prześledzenie zachodzących zmian w strukturze kadry kwalifikowanej jest tak istotna.

Dla określenia przemian, jakim podlegała kadra województwa zielonogórskiego, posłużą wyniki spisów kadrowych przeprowadzonych kolejno w latach 1958, 1964 i 1968 przez Główny Urząd Statystyczny. Zakres przedmiotowy poszczególnych spisów był niemal identyczny. Zostali nimi objęci pracownicy pełnozatrudnieni w uspołecznionych zakładach pracy poza pracownikami jednostek budżetowych resortu obrony narodowej, resortu spraw wewnętrznych oraz jednostek zaliczanych do działu „organizacje polityczne, społeczne i wyznaniowe”. Ten sam zakres przedmiotowy nie umożliwił jednak bezpośredniej, pełnej porównywalności danych, ze względu na zastosowanie przy każdym ze spisów odmiennej klasyfikacji działów gospodarki narodowej. Zasadniczą różnicą pomiędzy klasyfikacją obowiązującą przy spisie z roku 1964 i zastosowaną przy spisie z roku 1968 było wyłączenie zjednoczeń oraz równorzędnych jednostek nadrzędnych z administracji publicznej, a także instytucji wymiaru sprawiedliwości i zaliczenie ich do działu gospodarki narodowej, do której należy przeważająca część działalności przedsiębiorstw podległych danemu zjednoczeniu. Jednak stosunkowo niewielki udział zatrudnionych w zjednoczeniach w ogólnej liczbie zatrudnionych w poszczególnych działach nie wpływa decydująco na jakość porównań.

Rozpatrywanie dynamiki zatrudnienia w przekrojach wykształcenia, tj. w grupach osób z wykształceniem wyższym, średnim zawodowym, średnim ogólnokształcącym, pomoże ustalić w jakim stopniu poszczególne działy i gałęzie gospodarki narodowej przygotowane są do podjęcia

nowych, bardziej skomplikowanych zadań wynikających z wprowadzenia postępu technicznego i unowocześniania procesów produkcji. Informują one bowiem o realizacji podstawowego czynnika rozwoju, jakim jest jakość pracy ludzkiej.

I. POZIOM WYKSZTAŁCENIA PRACOWNIKÓW GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

Tabela 1

STAN ZATRUDNIENIA I KADR KWALIFIKOWANYCH W WOJEWÓDZTWIE I W KRAJU

	31.X.1958		31.I.1964		31.I.1968	
	wojew.	kraj	wojew.	kraj	wojew.	kraj
pracownicy pełnozatrudnieni ogółem	154.524	6.350.816	2.000.852	7.137.279	243.976	8.527.852
w tym z wykształceniem:						
wyższym	3.515	239.928	4.801	310.401	6.822	405.454
średnim zawodowym	10.955	438.680	14.732	598.244	24.469	964.865
średnim ogólnokształcącym	5.935	275.592	6.225	313.787	9.382	385.367
niepełnym średnim ogólnokształcącym	8.597	312.831	8.762	327.462	10.096	325.750
zasadniczym zawodowym	7.748	522.016	17.846	798.476	31.976	1.306.217
podstawowym	59.707	2.589.737	88.730	3.212.005	106.844	3.735.184
niepełnym podstawowym	58.067	1.972.032	59.756	1.576.904	54.387	1.405.015

Źródło: materiały GUS (spisy kadrowe)

W świetle spisów kadrowych w latach 1958 - 1968 nastąpił w regionie przyrost pracowników pełnozatrudnionych w ilości 89.452 osoby. W tym czasie przyrost pracowników wykwalifikowanych, posiadających ukończone szkoły powyżej stopnia podstawowego, wynosił 45.995 osób, w tym absolwentów średnich i zasadniczych szkół zawodowych 37.742 osoby, tj. 82,1% całego przyrostu kadr kwalifikowanych. Fakt ten należy ocenić pozytywnie, gdyż potrzeby rozwijającego się przemysłu wykazywały szczególnie duże zapotrzebowanie na te grupy kwalifikacyjne.

Wciąż jednak gospodarka regionu zatrudniała wysoką liczbę pracowników z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym. Wykształceniem podstawowym legitymują się 106.844 osoby zatrudnione w gospodarce uspołecznionej, tj. 43,8% ogółu pracujących. Podkreślić tu jednak należy, że ca 48,3 tys. osób z tej grupy zatrudnionych posiada tytuł robotnika wykwalifikowanego, zdobyty w systemie doszkalania za-

wodowego. Jednakże ze względu na zaliczenie w spisie do grupy robotników wykwalifikowanych tylko absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, w dalszej części opracowania kryterium przynależności do tej grupy opierać będziemy wyłącznie o podział zastosowany przez GUS.

Równolegle obserwuje się korzystne zjawisko zmniejszania się liczby pracowników o najniższych kwalifikacjach, tj. z nie ukończoną szkołą podstawową. Udział tej grupy w stosunku do roku 1958 spadł o 15 punktów. W dalszym ciągu jednak jest on bardzo wysoki i wynosi 22,3% ogółu zatrudnionych. Oznacza to, że prawie co czwarty pracownik zatrudniony w gospodarce uspołecznionej nie posiada pełnego wykształcenia podstawowego. W ogólnej liczbie 54.387 zatrudnionych bez wykształcenia podstawowego 3.645 osób stanowią urodzeni po roku 1940, którzy właśnie w okresie przeprowadzania spisu mieli poniżej 28 lat. Łączna liczba pracowników posiadających ukończoną lub niepełną szkołę podstawową wynosi 161.231 osób (w przemyśle 67,5 tys. osób, rolnictwie 20,1 tys. osób i w transporcie 18,4 tys. osób, stanowiąc łącznie 66,1% tej grupy). Najwyższy udział pracowników bez kwalifikacji, tj. z ukończoną lub niepełną szkołą podstawową, zatrudnia leśnictwo — 79,7% ogółu zatrudnionych, rolnictwo — 77,6%, gospodarka komunalna i mieszkaniowa 75,5%, transport i łączność 73,6%, i przemysł 71,6%.

Tabela 2

DYNAMIKA ZATRUDNIENIA WEDŁUG KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH

	Wskaźniki dynamiki					
	1964 1958		1968 1964		1968 1958	
	wojew.	kraj	wojew.	kraj	wojew.	kraj
pracownicy pełnozatrudnieni ogółem	130,0	112,4	121,5	119,5	157,9	134,1
w tym:						
z wykształceniem wyższym	136,0	129,4	142,1	130,6	194,1	168,9
średnim zawodowym	134,5	136,4	166,1	161,3	223,0	219,9
średnim ogólnokształcącym	104,9	113,9	150,7	122,8	158,0	139,8
niepełnym średnim ogólnokształcącym	101,9	104,7	115,2	99,5	117,4	104,1
zasadniczym zawodowym	230,3	153,0	179,2	163,6	412,7	250,2
podstawowym	148,6	124,0	120,4	116,3	178,9	144,2
niepełnym podstawowym	102,9	80,0	91,0	89,1	93,7	71,2

Źródło: wyczerpanie własne na podstawie spisów kadrowych

Na przestrzeni omawianego dziesięciolecia notowało się wyższe tempo wzrostu napływu kadr kwalifikowanych niż zatrudnienia ogółem, co

wpłynęło korzystnie na układ strukturalny w zakresie zwiększenia udziału odpowiednio przygotowanych kadr w ogólnej liczbie zatrudnionych.

Liczba pracowników pełnozatrudnionych wzrosła o 57,9⁰/₀ (kraj 34,1⁰/₀), przy wzroście kadr z wykształceniem wyższym o 94,1⁰/₀ (kraj 68,9⁰/₀), średnim zawodowym o 123,4⁰/₀ (kraj 119,9⁰/₀). Tempo wzrostu zatrudnienia robotników wykwalifikowanych w województwie zielonogórskim wynosiło w omawianym dziesięcioleciu 412,7⁰/₀ przy 144,2⁰/₀ w kraju. Pozwoliło to na zmniejszenie dysproporcji w stosunku do kraju. Wysoka dynamika przyrostu kadr kwalifikowanych jest wynikiem szybkiego rozwoju szkolnictwa wszystkich szczebli, które niewątpliwie miało wpływ na zmiany w strukturze zatrudnienia.

Kierunki scharakteryzowanych ogólnie zmian w poziomie kwalifikacji pracowników gospodarki uspołecznionej stanowiły wypadkową procesów i zmian zachodzących w poszczególnych działach gospodarki uspołecznionej. Porównanie danych spisowych z lat 1958 - 1964, w przekroju jej działów, pozwala stwierdzić:

1. wzrost udziału kadr kwalifikowanych w ogólnej liczbie zatrudnionych we wszystkich działach gospodarki narodowej;
2. wzrost udziału pracowników z ukończoną szkołą podstawową we wszystkich działach gospodarki narodowej;
3. spadek odsetka osób nie posiadających wykształcenia podstawowego.

Tendencje te stają się mniej pozytywne w konfrontacji ze stanem faktycznym struktury kwalifikacyjnej, rozpatrywanej w układzie pracowników fizycznych i umysłowych. Okazuje się bowiem, że wśród 79,9 tys. zatrudnionych w roku 1968 pracowników umysłowych aż 26,5⁰/₀, przy krajowym 20,2⁰/₀, posiadało jeszcze jedynie ukończoną szkołę podstawową. Najgorszą sytuację w tym zakresie notuje się w następujących działach: leśnictwo (48,1⁰/₀), transport i łączność (47,9⁰/₀), obrót towarowy (40,5⁰/₀), gospodarka komunalna i mieszkaniowa (31,2⁰/₀). Najmniejszy odsetek zatrudnionych z wykształceniem podstawowym wśród grupy pracowników umysłowych wykazywały: oświata, kultura i nauka 4,9⁰/₀, instytucje finansowe i ubezpieczeniowe 12,0⁰/₀, budownictwo 17,8⁰/₀ oraz instytucje wymiaru sprawiedliwości 18⁰/₀.

W grupie pracowników fizycznych 32,6⁰/₀, a więc prawie co trzeci pracownik nie ma ukończonej szkoły podstawowej. Poza przemysłem, budownictwem i obrotem towarowym wszystkie pozostałe działy charakteryzują się wyższym niż średnio w województwie udziałem tej grupy pracowników.

Podkreślić tu jednak należy, że mimo niezadowalającego jeszcze stanu zatrudnienia kadr kwalifikowanych wystąpił wyraźny postęp. W roku 1958 udział kadr wykwalifikowanych w ogólnej liczbie zatrudnionych

wynosił 23,8%, niewykwalifikowanych 76,2%. Znaczący to, że co piąty pracownik posiadał kwalifikacje zawodowe.

Pozytywne zmiany w stanie i strukturze zatrudnionych w ostatnim dziesięcioleciu osiągnięte zostały w wyniku poważnej rozbudowy szkolnictwa powyżej podstawowego. Liczba absolwentów szkół stopnia ponadpodstawowego wzrosła w tym czasie o ca 13,0 tys. osób, tj. ponad 90%. Najwyższy przyrost absolwentów, bo aż ponad 7 tys. osób notuje się w grupie robotników wykwalifikowanych, o 4,1 tys. osób w grupie techników i o 1,8 tys. w grupie absolwentów średnich szkół ogólnokształcących. Stanowiło to efekt szczególnie szybkiego rozwoju szkolnictwa na przestrzeni lat sześćdziesiątych.

W przekroju terytorialnym najwyższą liczbę zatrudnionych pracowników wykwalifikowanych posiadały miasta Zielona Góra i Gorzów, w których skupiło się 35% ogółu kadr kwalifikowanych województwa. Tak znaczne zgrupowanie kadr w tych dwu ośrodkach spowodowane było dużym zapotrzebowaniem rozwijającej się gospodarki narodowej. Ponadto w tych ośrodkach zlokalizowano szereg jednostek wojewódzkich, pracujących na potrzeby całego regionu. Dodatkowymi czynnikami, wpływającymi na podejmowanie pracy przez absolwentów w tych dwóch największych ośrodkach miejskich, były również chłonność rynku pracy oraz większe możliwości zaspokojenia potrzeb kulturalnych i rozwijania swych umiejętności zawodowych. Również wyższe od przeciętnej wojewódzkiej (33,9% kadr kwalifikowanych w stosunku do zatrudnienia ogółem) mają powiaty Głogów, Świebodzin oraz Wschowa.

W granicach przeciętnej dla województwa znajdują się powiaty: Międzyrzecz, Nowa Sól, Sulechów. Najniższy udział kadr kwalifikowanych w stosunku do zatrudnienia ogółem występuje w powiatach Strzelce Krajeńskie, Lubsko, Żagań, Szprotawa i w Zielonej Górze (teren samego powiatu). Niższy udział kadr kwalifikowanych w tym ostatnim wyniku z lokalizacji placówek powiatowych w mieście.

W pozostałych powiatach udział kadr kwalifikowanych w stosunku do zatrudnienia ogółem waha się w granicach 28 - 29%. Na przestrzeni lat 1964 - 1968 obserwuje się wzrost aktywizacji zawodowej kobiet. Dynamika zatrudnienia ogółem wynosiła 121,5%, w tym kobiet 130,6%. Najbardziej sfeminizowanymi działami, zatrudniającymi ponad 50% ogólnego stanu pracujących, są obrót towarowy, oświata, kultura, nauka, ochrona zdrowia i opieka społeczna oraz kultura fizyczna, a także instytucje finansowe i ubezpieczeniowe.

Na ogólną liczbę 95,4 tys. zatrudnionych w gospodarce społecznej województwa kobiet 37% posiada przygotowanie zawodowe. Niższy jest również udział kobiet bez przygotowania zawodowego, tj. po szkole podstawowej oraz z nie ukończoną szkołą podstawową. W województwie

z wykształceniem podstawowym i bez podstawowego pracuje 63% kobiet. Kwalifikacje kobiet zatrudnionych w gospodarce uspołecznionej kształtują się korzystniej niż mężczyzn.

Korzystniejsza jest również struktura kwalifikacyjna zatrudnionych kobiet, która w województwie przedstawia się następująco:

	Mężczyzn	Kobiet
zatrudnienie ogółem	100%	100%
z wykształceniem ponadpodstawowym	32%	37%
podstawowym	45%	42%
poniżej podstawowego	23%	21%

Na strukturę zatrudnienia kobiet według wykształcenia wywierają wpływ dysproporcje, jakie ukształtowały się między udziałem dziewcząt i chłopców w szkolnictwie zawodowym i wyższym. Rosnący w ostatnich latach odsetek dziewcząt w szkołach zawodowych i wyższych będzie w przyszłości oddziaływał silniej na strukturę zatrudnienia w kierunku pogłębiania dysproporcji istniejących między poziomem wykształcenia mężczyzn i kobiet.

Mimo wysokiej, wyższej od przeciętnej w kraju, dynamiki przyrostu kadr kwalifikowanych, nadal występuje znaczny ich niedobór w przeliczeniu na 1000 zatrudnionych ogółem.

Tabela 3

PRACOWNICY PEŁNOZATRUDNIENI W GOSPODARCE USPOŁECZNIONEJ WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA NA 1000 ZATRUDNIONYCH

Wyszczególnienie	1958		1964		1968	
	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj
z wykształceniem:						
wyższym	23	38	24	43	28	48
średnim zawodowym	71	69	73	84	100	113
ogólnokształcącym	38	43	31	44	38	45
niepełnym średnim	56	49	44	46	41	38
zasadniczym zawo-						
dowym	50	82	89	112	132	153
podstawowym	386	408	442	450	438	438
poniżej podstawowego	376	311	297	221	223	165

Źródło: wyliczenia własne na podstawie materiałów GUS (spisy kadrowe)

Mimo wysokiej dynamiki przyrostu kadr kwalifikowanych niska baza wyjściowa spowodowała, że w ciągu 10 lat w niektórych grupach zatrudnionych wystąpiło zwiększenie dysproporcji w nasyceniu kadrami kwalifikowanymi między województwem a krajem.

Tabela 4

RÓŻNICE NASYCENIA KADR KWALIFIKOWANYCH NA 1000 ZATRUDNIONYCH
W WOJEWÓDZTWIE W STOSUNKU DO KRAJU

Wyszczególnienie	Rok 1958	Rok 1964	Rok 1968
Pracownicy: z wykształceniem wyższym	-15	-19	-20
ze średnim zawodowym	+ 2	-11	-13
z ogólnokształcącym	- 5	-13	- 7
z niepełnym ogólnokształcącym	+ 7	- 2	+3
z zasadniczym zawodowym	-32	-23	-22
z podstawowym	-22	- 8	-
poniżej 7 klas	+65	+77	+58

Jak z powyższego zestawienia wynika, poprawa wskaźników w nasyceniu kadrami kwalifikowanymi w stosunku do kraju wystąpiła jedynie w grupach poniżej średniego wykształcenia, a więc w grupie z wykształceniem niepełnym ogólnokształcącym, zasadniczym zawodowym oraz podstawowym i niepełnym podstawowym, natomiast w grupach z wykształceniem wyższym i średnim zawodowym dysproporcje te uległy zwiększeniu.

II. ZATRUDNIENIE PRACOWNIKÓW Z WYKSZTAŁCENIEM WYŻSZYM

W latach 1958 - 1964, jak już poprzednio wspomniano, zaistniało korzystne zjawisko szybszego tempa wzrostu kadr z wykształceniem wyższym w stosunku do ogólnego zatrudnienia, jak również w stosunku do tempa wzrostu tych kadr w kraju. Potwierdza to poniższe zestawienie:

WSKAŹNIK WZROSTU W LATACH 1958 - 1968

	województwo	kraj
pracownicy pełnozatrudnieni w gospodarce uspołecznionej	157,9	134,3
pracownicy z wykształceniem wyższym	194,0	169,0

W rezultacie w ciągu ostatniego dziesięciolecia średni roczny wzrost kadr z wykształceniem wyższym określał się wskaźnikiem dla kraju 5,3%, a dla województwa 6,9%. W konsekwencji notowało się stały wzrost udziału pracowników z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie zatrudnionych, tak w kraju, jak i w regionie.

	1958	1968
Pracownicy pełnozatrudnieni w gospodarce uspołecznionej	100,0	100,0
w tym z wykształceniem wyższym:		
województwo	2,3	2,8
kraj	3,8	4,3

Tym niemniej dynamika ta okazała się w naszych warunkach stanowczo za małą. Niska baza wyjściowa spowodowała bowiem, że zamiast zmniejszenia nastąpiło zwiększenie dysproporcji w nasyceniu kadrami na 1000 zatrudnionych między krajem a województwem. W roku 1958 różnica ta wynosiła na niekorzyść województwa 18, a w roku 1968 — 20 osób. Fakt ten spowodował, że udział województwa w ogólnych zasobach kadry z wyższym wykształceniem w kraju jest niepokojąco niski, a porównanie z innymi wskaźnikami potwierdza tę tezę:

	31.X.1958	31.I.1964	31.I.1968
Udział ludności wojew. w stosunku do kraju (31.XII.)	2,5	2,7	2,7
udział pracowników pełnozatrudnionych w stosunku do zatrudnionych w kraju	2,4	2,8	2,9
udział pracowników z wykształceniem wyższym w stosunku do zatrudnionych w kraju	1,5	1,5	1,7

Nierównomierne było również tempo wzrostu kadry z wykształceniem wyższym zarówno w przekroju działów gospodarki narodowej, grup zawodowych, jak i w przekroju terytorialnym.

W województwie zielonogórskim szybsze niż w kraju tempo przyrostu osób z wyższym wykształceniem wykazują, poza leśnictwem, ochroną zdrowia, opieką społeczną i kulturą fizyczną, wszystkie działy gospodarki narodowej. Najbardziej dynamicznie wzrastało zatrudnienie osób z wykształceniem wyższym w gospodarce komunalnej i mieszkaniowej, rolnictwie i budownictwie. Było to związane z szybkim rozwojem tych działów. Niska jednak, w cyfrach bezwzględnych, wyjściowa liczba zatrudnionych nie wpłynęła na poważniejsze zwiększenie się udziału tych kadr w ogólnym zatrudnieniu pracowników z wykształceniem wyższym.

W przekroju gałęziowym zwraca uwagę szybki wzrost zatrudnienia pracowników z wymienionym wykształceniem w przemyśle: elektrotechnicznym, włókienniczym, spożywczym i środków transportu, w budownictwie, w biurach projektowych, w gospodarstwach rolnych oraz w transporcie kolejowym, w oświacie i wychowaniu.

Przekrój działowy zatrudnienia kadr z wykształceniem wyższym wskazuje, że największą ich ilość w stosunku do ogółu zatrudnionych,

Tabela 5

**PRZYROST KADR Z WYŻSZYM WYKSZTAŁCENIEM
W POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁACH GOSPODARKI NARODOWEJ
W LATACH 1958 - 1968**

	Wskaźnik wzrostu zatrudnienia. Rok 1958=100			
	Ogółem		Kadry z wykształceniem wyższym	
	woj.	kraj	woj.	kraj
Ogółem	157,9	134,3	194,1	169,0
w tym:				
przemysł	141,4	130,8	191,9	179,9
budownictwo	270,8	130,2	332,4	173,6
rolnictwo	276,2	135,4	398,8	398,5
leśnictwo	187,6	147,5	105,1*	150,3
transport i łączność	136,8	136,2	196,6	196,0
obróć towarowy	127,3	121,8	168,2	144,0
gospodarka komunalna i mieszkaniowa	186,9	188,1	575,0	287,5
oświata, kultura, nauka, ochrona zdrowia, opieka społeczna, kultura fizyczna	162,5	161,5	189,0	173,1
administracja, inst. wymiaru sprawiedliwości	107,3	86,5	150,9	109,5
inst. finansowe i ubezpieczeniowe	173,7	166,9	201,5	143,3

* Wskaźnik zaniżony w związku z zastosowaniem w roku 1968 odmiennej klasyfikacji gospodarki narodowej.

Źródło: wyliczenie własne na podstawie spisów kadrowych.

z omawianym przygotowaniem zawodowym, skupiają: oświata, nauka i kultura (22,1⁰/o), ochrona zdrowia, opieka społeczna i kultura fizyczna (18,8⁰/o) oraz przemysł (18,5⁰/o). Te trzy działy gospodarki narodowej skupiają 59,4⁰/o ogółu zatrudnionych z wykształceniem wyższym.

Bardziej analityczny, gdy chodzi o stopień nasycenia kadrami, jest wskaźnik zatrudnienia kadr z wykształceniem wyższym w stosunku do ogólnego zatrudnienia w danym dziale gospodarki narodowej w województwie i w kraju. Prezentują to niżej przedstawione dane:

	woj.	kraj		woj.	kraj
przemysł	1,3	2,3	oświata, kultura, nauka	10,0	18,0
budownictwo	2,4	5,2	ochrona zdrowia, opieka społeczna, kultura fizyczna	11,2	13,5
rolnictwo	2,4	4,1	administracja publiczna i instytucje wymiaru sprawiedliwości	11,6	17,8
leśnictwo	2,0	3,1	instytucje finansowe i ubezpieczeniowe	4,5	7,4
transport i łączność	0,4	1,2	pozostałe	—	0,8
obróć towarowy	1,4	2,5			
gospodarka komunalna i mieszkaniowa	1,2	2,5			

Jak wynika z zestawienia najwyższy udział zatrudnionych z wykształceniem wyższym w stosunku do ogółu zatrudnionych wykazują nieprodukcyjne działy gospodarki narodowej (administracja publiczna i instytucje wymiaru sprawiedliwości, ochrona zdrowia, opieka społeczna i kultura fizyczna oraz oświata, nauka i kultura), ponadto transport i łączność oraz gospodarka komunalna i mieszkaniowa.

Mimo to udział kadr z wykształceniem wyższym we wszystkich działach gospodarki narodowej — poza instytucjami finansowymi i ubezpieczeniowymi — jest wyraźnie niższy od krajowego. Jak znaczne są różnice, wykazuje liczba zatrudnionych pracowników z wykształceniem wyższym na 1000 zatrudnionych ogółem.

Tabela 6

PRACOWNICY Z WYŻSZYM WYKSZTAŁCENIEM NA 1000 ZATRUDNIONYCH

Działy gospodarki narodowej	Liczba zatrudnionych z wykształceniem wyższym na 1000 zatrudnionych			
	1958		1968	
	woj.	kraj	woj.	kraj
Ogółem	23	98	28	48
przemysł	10	17	13	23
budownictwo	20	39	25	52
rolnictwo	17	14	25	41
leśnictwo	37	31	21	31
transport i łączność	3	8	5	12
obróć towarowy	11	22	14	25
gospodarka komunalna i mieszkaniowa	4	16	12	25
oświata, kultura, nauka, ochrona zdrowia, opieka społeczna, kultura fizyczna	91	152	109	163
administracja publiczna i instytucje wymiaru sprawiedliwości	91	142	116	178
instytucje finansowe i ubezpieczeniowe	39	86	45	32
pozostałe	8	21	1	9

Źródło: zestawienie własne na podstawie spisu kadr kwalifikowanych GUS.

Jak już wspomniano, poza instytucjami finansowymi i ubezpieczeniowymi, różnice na 1000 zatrudnionych z wyższym przygotowaniem zawodowym wahają się od 7 osób w transporcie do 62 w administracji publicznej i instytucjach wymiaru sprawiedliwości.

Wydaje się jednak, że osiągnięcie krajowego średniego wskaźnika nasycenia w szeregu działach gospodarki narodowej naszego województwa jest raczej niemożliwe, gdyż na naszym terenie nie ma silnie rozwiniętego szkolnictwa wyższego, instytutów naukowych, biur projektowych, przedsiębiorstw specjalistycznych itp. Niemniej jednak tak znaczne różnice w nasyceniu kadrami wskazują na duże potrzeby województwa w tym zakresie.

Tabela 7

DYNAMIKA ZATRUDNIENIA OSÓB Z WYKSZTAŁCENIEM WYŻSZYM WEDŁUG GRUP ZAWODÓW

	Stan zatrudnienia pracowników z wykształceniem wyższym			Wskaźniki wzrostu			
	30.X. 1958	31.I. 1964	31.I. 1968	1968/1964		1968/1958	
				woj.	kraj	woj.	kraj
Zatrudnieni z wykształceniem wyższym ogółem	3515	4801	6822	142,1	130,6	194,1	169,0
grupa zawodów technicznych	771	1084	1616	149,1	132,0	209,6	172,9
grupa zawodów rolnych	628	802	1003	125,1	135,9	159,7	175,0
specjaliści nauk ścisłych	281	381	569	149,3	130,2	202,5	184,9
grupa zawodów służby zdrowia	729	1061	1346	126,9	120,4	184,6	181,3
grupa zawodów humanistycznych	667	891	1243	139,5	135,0	186,4	153,9
grupa zawodów ekonomicznych	307	450	680	151,1	130,7	221,5	153,8
bibliotekarze dokument. i pokrewne	17	14	6	42,9	174,5	35,3	221,4
grupa zawodów artystycznych	29	49	99	202,0	122,7	341,4	152,6
pozostałe	86	69	160	231,9	143,7	186,0	188,8

Źródło: spis kadrowy. Przekroje terenowe zeszyt 44 i na tej podstawie obliczenia własne.

Analiza zatrudnienia w przekrojach zawodów wykazuje, że na osiągniętą wysoką dynamikę składa się przede wszystkim duży przyrost kadry technicznej, specjalistów nauk ścisłych i humanistów, przy czym najwyższy przyrost zatrudnienia w cyfrach bezwzględnych występuje w grupie nauk technicznych.

Osiągnięte w tych grupach zawodów przyrosty są korzystne i dostosowane do potrzeb gospodarczych województwa. Tendencje te są zresztą analogiczne w stosunku do krajowych. Odwrotną natomiast tendencję wykazuje grupa bibliotekoznawców. W kraju w ciągu 10 lat przyrost w tej grupie wynosił 221,4⁰%, natomiast w województwie wystąpił spadek zatrudnienia o 64,7⁰%.

Śledząc dynamikę zatrudnienia w poszczególnych zawodach można stwierdzić, że w grupie zawodów technicznych najwyższy przyrost wystąpił wśród inżynierów technologii produktów rolno-spożywczych (304,3⁰%), inżynierów urządzeń sanitarnych (393,7⁰%), inżynierów mechaników (244⁰%), inżynierów budownictwa lądowego i drogowego. Dość szybko rośnie również zatrudnienie geodetów i geologów. W grupie zawodów technicznych wystąpił w ciągu 10 lat spadek zatrudnienia inżynierów metalurgii, chemików i komunikacji. W grupie zawodów rolnych najwyższy przyrost odnotowuje się w grupie inżynierów meliorantów

i rolników. Specjaliści nauk ścisłych i humanistycznych uzyskali wysoki wskaźnik wzrostu dzięki szybkiemu przyrostowi biologów, matematyków i filologów.

W rezultacie różnice w tempie przyrostów zatrudnienia w poszczególnych działach wpłynęły na wzrost grupy zawodów technicznych, rolniczych i ekonomicznych w ogólnej liczbie zatrudnionych z wykształceniem wyższym, przy spadku udziału w takich grupach jak bibliotekoznawstwo, zawody artystyczne i pozostałe.

Zmiany w dynamice i strukturze zatrudnienia wpłynęły również na zmianę w nasyceniu kadrami na 1000 zatrudnionych. Liczba pracowników pełnozatrudnionych w gospodarce społecznej z wykształceniem wyższym według grup zawodów (zawody wyuczzone) w latach 1964 i 1968 przedstawia się w województwie i kraju następująco:

	Na 1000 mieszkańców			
	31.I.1964 r.		31.I.1968 r.	
	woj.	kraj	woj.	kraj
grupa zawodów technicznych	5,4	14,6	6,6	16,1
rolnych	4,0	3,6	4,5	4,1
specjalności nauk ścisłych	1,9	3,8	2,3	4,2
grupa zawodów służby zdrowia	5,3	7,3	5,5	7,3
grupa zawodów humanistycznych	4,4	7,4	5,1	8,3
grupa zawodów ekonomicznych	2,2	5,0	2,8	5,5

Największe różnice na naszą niekorzyść w nasyceniu kadrami na 1000 zatrudnionych występują w grupie zawodów ekonomicznych (27 osób) oraz w grupie zawodów technicznych (10 osób). W pozostałych grupach zawodów odchylenia nie są tak znaczne. Zgodnie z szacunkiem z roku 1966 międzyresortowej komisji, powołanej do opracowania zapotrzebowania na kadry kwalifikowane, stan zatrudnienia tej grupy pracowników winien w roku 1970 wynosić 15,1 tys. osób. Osiągnięta w roku 1968 liczba 6,8 tys. osób oraz średni przyrost w roku w granicach 500 - 600 osób wskazuje, że osiągnięcie założonej wielkości jest niemożliwe i przesunie się głównie na lata 1971 - 1975.

III. ZATRUDNIENIE PRACOWNIKÓW Z WYKSZTAŁCENIEM ŚREDNIM ZAWODOWYM

Tempo przyrostu zatrudnienia pracowników z wykształceniem średnim zawodowym było bardzo wysokie i w ciągu lat 1958 - 1968 wynosiło 223,4⁰/o przy analogicznym wskaźniku dla kraju 219,9⁰/o. Ta liczna grupa, stanowiąca 10⁰/o ogółu zatrudnionych, w ciągu 10 lat wzrosła o 13,5 tys. osób, osiągając stan 24,5 tys. osób.

W przekroju działów gospodarki narodowej najszybsze tempo wzrostu wykazuje rolnictwo, przemysł i leśnictwo. Najniższa dynamika wystąpiła w ochronie zdrowia, oświacie oraz instytucjach finansowych i ubezpieczeniowych.

Najwyższą dynamikę w ciągu lat 1964 - 1968 wykazywało zatrudnienie pracowników z wykształceniem średnim w przemyśle materiałów budowlanych, włókienniczym i w elektrotechnicznym. W przekrojach zawodów najliczniej jest reprezentowana grupa nauczycieli oraz grupa zawodów technicznych i ekonomicznych. Udział tych trzech grup w ogólnej liczbie zatrudnionych z wykształceniem średnim zawodowym wynosi 86%.

Tabela 8

PRZYROSTY W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH
ORAZ DYNAMIKA WZROSTU W GRUPACH ZAWODÓW

Grupa zawodów	Przyrost zatrudnienia w cyfrach bezwzgl. 1958 - 68	Stan 31.I.1968	Dynamika			
			1968		średnioroczne	
			woj.	kraj	woj.	kraj
Ogółem	13.514	24.469	223,4	29,9	8,2	9,2
grupy zawodów:						
technicznych	4.600	7.506	258,3	249,6	10,0	10,7
rolnych	1.489	2.311	281,1	311,3	10,0	13,5
służby zdrowia	×	1.036	×	×	×	×
ekonomicznych	3.810	5.260	362,8	283,1	13,8	12,3
nauczyciele i pokrewne	3.837	8.267	186,6	176,6	6,4	6,6
artystycznych	71	89	494,4	305,3	17,3	13,2
pozostałe	8	—	×	×		

* Brak informacji z 1958 r.

Na wysoką dynamikę w grupie zawodów technicznych wpłynął bardzo poważny wzrost zatrudnienia techników energetyków (618,5%), chemików (338,6%), górników (338,5%), geodetów (322,9%) oraz mechaników (300,8%). W grupie zawodów rolnych najwyższy przyrost wykazują technicy melioracji (774,1%) oraz rolnicy i leśnicy.

Generalnie można stwierdzić, że w zakresie zatrudnienia pracowników z wykształceniem średnim zawodowym, różnica w nasyceniu kadrami na 1000 zatrudnionych w stosunku do kraju jest niższa aniżeli u pracowników z wykształceniem wyższym. Na 1000 zatrudnionych z wykształceniem średnim pracuje w województwie 100 osób przy 113 osobach w kraju.

Tabela 9

PRACOWNICY ZE ŚREDNIM WYKSZTAŁCENIEM NA 1000 ZATRUDNIONYCH

Działy gospodarki narodowej	Rok 1968		Różnica w stosunku do kraju
	woj.	kraj	
przemysł	60,1	75,2	- 15,1
budownictwo	76,8	95,6	- 18,8
rolnictwo	73,4	97,0	- 23,6
leśnictwo	78,1	81,5	- 3,4
transport i łączność	42,7	65,2	- 22,5
obróć towarowy	82,2	104,4	- 22,2
gospodarka komunalna i mieszkaniowa	70,2	78,9	8,7
oświata, nauka i kultura	525,3	421,2	+ 104,1
ochrona zdrowia, opieka społeczna i kultura fizyczna	103,7	130,8	- 27,1
administracja i instytucje wymiaru sprawiedliwości	208,1	174,0	+ 34,1
instytucje finansowe i ubezpieczeniowe	227,8	230,8	- 0,3
pozostałe	21,4	27,4	6,0

Najpoważniejsze różnice in minus w nasyceniu kadrami średnimi zawodowymi w stosunku do kraju występują w rolnictwie, łączności i obrocie towarowym. Powyżej wskaźnika krajowego sytuują się następujące działy: oświata, kultura, nauka i administracja.

Rozrzut terytorialny kadr ze średnim wykształceniem zawodowym jest także nierównomierny. Powyżej średniej wojewódzkiej, tj. 100 osób na tysiąc zatrudnionych, wykazuje 10 powiatów, między innymi miasto Zielona Góra (16 osób), powiat Zielona Góra (37 osób), Głogów (15 osób), Sulęcín (13 osób), Wschowa (12 osób), poniżej średniej wojewódzkiej 8 powiatów, w tym głównie: Żagań (-18 osób), Żary (-15 osób), Szprotawa (-16 osób), Międzyrzecz (-14 osób), Nowa Sól (-14 osób), Krosno Odrzańskie (-10 osób).

Aktualny stan zatrudnienia nie zaspokaja istniejących potrzeb. Międzyresortowa komisja do spraw opracowania zapotrzebowania na kadry kwalifikowane przewidywała, że liczba zatrudnionych z wykształceniem średnim w roku 1970 winna wynosić ca 46,0 tys. osób, a więc zaistniała potrzeba prawie dwukrotnego wzrostu ich liczby w stosunku do 1964 r.

W roku 1968 w województwie zatrudnionych było 24,5 tys. pracowników z wykształceniem zawodowym, a przy średnim rocznym wzroście o ca 2,5 tys. osób, a osiągnięcie założonej wielkości stało się również nie-realne. Stąd też rysujące się duże możliwości przyrostu kadr z wykształceniem średnim w latach 1971 - 1975 stwarzają wielką szansę zaspokojenia istniejącego zapotrzebowania.

Tabela 10

**STOSUNKI ILOŚCIOWE ZATRUDNIONYCH ZE ŚREDNIM I WYŻSZYM WYKSZTAŁCENIEM WEDŁUG
DZIAŁÓW GOSPODARKI**

Działy gospodarki narodowej	Liczba pracowników z wykształceniem średnim zawodowym, przypadająca na jednego zatrudnionego z wykształceniem wyższym				Liczba techników przypadająca na jednego inżyniera			
	1958		1968		1958		1968	
	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.	kraj	woj.
Ogółem	1,8	3,1	2,4	3,6	1,9	3,8	2,7	4,6
przemysł	2,2	3,2	3,2	4,5	2,5	3,7	3,5	5,0
budownictwo	1,2	2,2	1,8	3,1	1,2	2,2	1,7	3,0
rolnictwo	1,5	2,1	2,3	3,0	4,2	7,2	5,0	5,5
leśnictwo	1,0	1,6	2,6	3,8	3,8	1,8	4,4	12,4
transport i łączność	3,9	7,8	5,4	9,3	5,4	8,1	5,9	8,2
obróć towarowy	2,6	3,8	4,1	5,8	7,4	12,0	8,2	18,6
gospodarka komunalna i mieszkaniowa	2,1	7,5	3,2	5,6	2,2	10,0	3,1	5,0
oświata, nauka, kultura, ochrona zdrowia, opieka społeczna i kultura fizyczna	2,0	3,8	2,3	3,3	0,6	3,8	0,9	2,8
administracja publiczna i instytucje wymiaru sprawiedliwości	0,7	1,3	1,0	1,8	0,9	2,0	1,2	1,2
instytucje finansowe i ubezpieczeniowe	2,0	3,7	3,1	5,1	3,2	11,0	4,2	25,0

IV. PROPORCJE W ZATRUDNIENIU KADR Z WYKSZTAŁCENIEM WYŻSZYM I ŚREDNIM ZAWODOWYM

Poważny niedobór kadr kwalifikowanych dotyczył zarówno pracowników z wykształceniem średnim zawodowym, jak i z wyższym. Te trudności kadrowe częściowo mogły zostać przezwyciężone przez szybszy wzrost kształcenia na poziomie średnim. Porównanie danych spisowych z lat 1958 - 1968 wykazuje, że tempo wzrostu zatrudnienia pracowników z wykształceniem średnim (223,4⁰/o) było szybsze od tempa przyrostu kadr z wykształceniem wyższym (194,1⁰/o), co wpłynęło na poprawę proporcji między tymi grupami.

Wyższa na naszym terenie niż w kraju liczba zatrudnionych z wykształceniem średnim jest wynikiem braku odpowiedniej ilości kadr z wyższym wykształceniem.

V. ZATRUDNIENIE PRACOWNIKÓW Z WYKSZTAŁCENIEM ŚREDNIM OGÓLNOKSZTAŁCĄ- CYM

Liczba pracowników legitymująca się świadectwem ukończenia średniej szkoły ogólnokształcącej wynosi w województwie 9,4 tys. osób przy 5,9 tys. w roku 1958. Jest to więc grupa charakteryzująca się najwyższą dynamiką wzrostu spośród wszystkich grup pracowników kwalifikowanych, wynosząca w ciągu 10 lat 158⁰/o i utrzymująca dynamikę na poziomie zatrudnienia pracowników ogółem. Wpłynęło to na utrzymanie się udziału pracowników z wykształceniem ogólnokształcącym w ogólnej liczbie zatrudnionych na niezmiennym poziomie, wynoszącym 3,8⁰/o ogółu zatrudnionych. Powyższy udział nie osiąga proponowanej przez międzyresortową komisję, powołaną do opracowania zapotrzebowania na kadry kwalifikowane, wielkości 4,0⁰/o udziału w roku 1964 i 5,5⁰/o w roku 1970. W kraju udział tej grupy jest wyższy i wynosi 4,4⁰/o w roku 1964 i 4,5⁰/o w roku 1968.

Najliczniejsza grupa pracowników z wykształceniem średnim ogólnokształcącym pracuje w przemyśle, obrocie towarowym, oświacie oraz w administracji. Te trzy działy zatrudniają 71⁰/o całej grupy.

Spis kadrowy z roku 1968 po raz pierwszy umożliwił dokonanie analizy dotyczącej zawodów wykonywanych przez pracowników z wykształceniem ogólnokształcącym. Jak wynika z danych, najliczniejsza grupa pracowników z wykształceniem ogólnokształcącym pracuje na stano-

wiskach ekonomistów (43,6% ogółu zatrudnionych z tym wykształceniem), następnie w grupie zawodów technicznych (7,3%) oraz w grupie nauczycielskiej.

Spośród omawianej grupy 316 osób pracuje na stanowiskach pracowników fizycznych. Dodać należy, że w gospodarce uspołecznionej zatrudnionych jest 10,1 tys. pracowników o niepełnym wykształceniu średnim. Stanowią oni 4,1% ogółu pracowników gospodarki uspołecznionej. Jako prawidłową ocenić należy niską dynamikę przyrostu tej grupy, wynoszącą w ciągu 10 lat 117,4%. Najwięcej osób z wykształceniem niepełnym średnim pracuje w przemyśle, obrocie towarowym oraz w służbie zdrowia. Z grupy tej 1,8 tys. osób pozostaje na stanowiskach pracowników fizycznych.

VI. ZATRUDNIENIE ROBOTNIKÓW WYKVALIFIKOWANYCH

Spisy kadrowe, jedyny źródłowy materiał odnośnie kadr kwalifikowanych, nie obejmowały danych dotyczących struktury zatrudnienia robotników wykwalifikowanych. W tym zakresie posługiwać się więc będziemy danymi z bilansów siły roboczej, opracowanych przez Wojewódzką Komisję Planowania Gospodarczego.

Na podstawie części ogólnej spisów kadrowych możemy stwierdzić, że dynamika zatrudnienia robotników z wykształceniem zasadniczym zawodowym była bardzo wysoka.

Tabela 11

DYNAMIKA ZATRUDNIENIA PRACOWNIKÓW Z WYKSZTAŁCENIEM ZASADNICZYM ZAWODOWYM NA TLE OGÓLNEGO PRZYROSTU ZATRUDNIENIA

	1958	1964	1968	Wskaźniki		
				1964/58	1968/64	1968/58
Zatrudnienie ogółem	154.524	200.852	243.976	130,0	121,5	157,9
w tym robotników wykwalifikowanych	7.748	17.846	31.976	230,3	179,2	412,7

W ogólnym przyroście zatrudnienia robotnicy wykwalifikowani partycypowali w 27%. Tak wysoki, bo prawie czterokrotny przyrost zatrudnionych z wykształceniem zasadniczym zawodowym, nie notowany w innych poziomach wykształcenia, zwiększył udział tej grupy w ogólnym zatrudnieniu z 5,0% w roku 1958 do 13,2% w roku 1968, a więc o 8,2 punktów. W tym samym czasie wzrost udziału tej grupy zatrudnionych w kraju wynosił 7,1 punktów i osiągnął 15,3%.

Możliwość tak poważnego wzrostu liczby robotników wykwalifikowanych była wynikiem poważnego rozwoju zasadniczych szkół zawodowych. Liczba absolwentów zasadniczych szkół zawodowych wzrosła w tym samym okresie czasu prawie dwudziestopięciokrotnie.

Wyrazem dokonanych zmian jest wyraźny wzrost zatrudnienia robotników wykwalifikowanych na 1000 zatrudnionych ogółem. W ciągu dziesięciu lat wskaźnik ten wzrósł z 50 do 132 osób, przy krajowym 153 osoby. Pozwoliło to na zmniejszenie różnic między krajem a województwem o 11 osób.

W przekrojach działów gospodarki narodowej największą liczbę robotników wykwalifikowanych skupia przemysł metalowy, środków transportu, chemiczny, drzewny, włókienniczy i spożywczy. Poza przemysłem najwyższą liczbę zatrudnionych robotników wykwalifikowanych skupia transport, łączność, rolnictwo i handel.

W przekrojach zawodów najwięcej w roku 1968 mamy zatrudnionych ślusarzy, tokarzy i mechaników (17,9 tys.), tkaczy i dziewiarzy (8,5 tys.), murarzy i betoniarzy (6,1 tys. osób).

ZAWÓD WYUCZONY I WYKONYWANY

Spisy kadrowe GUS z lat 1964 - 1968 dostarczyły istotnych informacji na temat wykorzystania kadr kwalifikowanych z punktu widzenia zgodności zawodu wyuczonego z zawodem wykonywanym. Badania te wykazują, że część absolwentów szkół wyższych i średnich zawodowych podejmuje pracę nie wymagającą reprezentowanego przez nich poziomu wykształcenia, co w warunkach występującego niedoboru kadr ocenić należy jako zjawisko negatywne.

W roku 1968 w województwie zatrudnionych było na stanowiskach pracowników umysłowych i fizycznych, nie wymagających tego typu przygotowania, 156 osób z wykształceniem wyższym, 1988 osób z wykształceniem średnim zawodowym oraz 216 osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Na pytanie — czy osoby, o których mowa wyżej, były zatrudnione zgodnie z przygotowaniem zawodowym, odpowiedzieć mogłoby jedynie pogłębione badanie statystyczne. Również negatywnie należy ocenić zjawisko podejmowania pracy o kierunku niezgodnym z zawodem wyuczonym.

W naszym województwie 97,9% pracowników z wykształceniem wyższym i 98,2% z wykształceniem średnim pracuje zgodnie z zawodem wyuczonym.

Tabela 12

**ZAWÓD WYUCZONY A WYKONYWANY
WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA I GRUP ZAWODOWYCH**

Grupy zawodów	Liczba zatrudnionych z wykształceniem wyższym		% zawodów wykonywanych do zawodów wyuczonych
	według zawodów wyuczonych	według zawodów wykonywanych	
Ogółem z wykształceniem wyższym	6.822	6.680	97,9
grupy zawodów:			
technicznych	1.616	1.638	101,4
rolnych	1.103	999	90,6
specjalności nauk ścisłych	569	498	87,5
służby zdrowia	1.346	1.339	99,4
humanistycznych	1.243	1.035	83,3
ekonomicznych	680	737	108,3
bibliotekoznawstwo i pokrewne	6	28	466,6
artystycznych	99	45	95,9
pozostałe	160	155	103,2
z wykształceniem średnim zawodowym			
ogółem	24.469	24.298	98,2
grupy zawodów:			
technicznych	7.506	6.472	86,2
rolnych	2.311	1.801	77,9
służby zdrowia	1.036	1.050	101,3
ekonomicznych	5.260	5.350	101,7
nauczyciele, bibliotekarze i pokrewne	8.267	7.873	95,2
artystycznych	89	64	71,9

Źródło: spisy kadrowe GUS.

W grupach zawodów z wyższym wykształceniem nie wykonuje zdobytego zawodu 10% inżynierów elektryków, 17% inżynierów mechaników technologii włókna i odzieży, 18% inżynierów budownictwa wodnego, 10% rolników, 13% specjalistów nauk ścisłych.

W grupach z wykształceniem średnim zawodowym wykonuje zawód niezgodnie z wykształceniem 14% osób z wykształceniem technicznym, 22% z wykształceniem rolnym, 5% bibliotekarzy i nauczycieli.

W grupach zawodów deficytowych z zasady więcej osób wykonuje bez przygotowania zawód, aniżeli z ukończonymi studiami o tym profilu, np. w grupie osób z wykształceniem wyższym pracuje jako ekonomiści o 8% więcej osób, aniżeli po ukończonych studiach ekonomicznych. Również jest zatrudnionych o 1,5% więcej pracowników technicznych oraz o 367% więcej bibliotekoznawców.

Dowodzi to, że nadmiar specjalistów z pewnych dziedzin podejmuje pracę niezgodną z ich przygotowaniem teoretycznym wszędzie tam, gdzie występuje zapotrzebowanie na kadrę i praca jest stosunkowo dobrze opłacana.

Niezgodność wykonywanej pracy z zawodem wyuczonym oznacza straty dla gospodarki narodowej, wyrażające się nie wykorzystanym potencjałem zdobytej wiedzy, marnotrawstwem specjalistycznego wykształcenia i środków społecznych, wydatkowanych na kształcenie.

UWAGI KOŃCOWE

Przeprowadzone przez GUS spisy kadrowe pozwalają na pozytywną ocenę przemian zachodzących w strukturze zatrudnienia w województwie zielonogórskim. W okresie od 1958 do 1968 r. nastąpił wyraźny wzrost poziomu kwalifikacji zatrudnionych, właściwsze ukształtowanie się wzajemnych proporcji zatrudnionych z wykształceniem wyższym i średnim, jak również poprawa w zakresie wykorzystania wyuczonych kadr.

Obok tych niewątpliwie korzystnych przemian mają miejsce nadal pewne nieprawidłowości. Dotyczy to wysokiej liczby pracowników umysłowych, posiadających tylko wykształcenie podstawowe oraz dużej ilości pracowników fizycznych, nie posiadających wykształcenia podstawowego. Są to jednak sytuacje, które należy konsekwentnie zmieniać.

Nie można natomiast uznać za prawidłową tendencję wzrostu zatrudnienia pracowników z wykształceniem zasadniczym zawodowym na stanowiskach pracowników umysłowych, przy utrzymującym się braku kadr kwalifikowanych, głównie w przemyśle i budownictwie.

Należałoby również w ramach planowego zatrudnienia absolwentów szkół wyższych bardziej preferować województwa wykazujące deficyt kadr z wykształceniem wyższym, dążąc do mniejszego różnicowania nasylenia tymi kadrami w całym kraju.

Zatrudnienie kadr kwalifikowanych w województwie niezgodnie z kierunkiem wykształcenia, wobec poważnego braku tych kadr, jest marnotrawstwem potencjału umysłowego oraz umiejętności zawodowych i wymaga bardziej racjonalnego wykorzystania wykształconych kadr.

W celu zsynchronizowania planu kształcenia kadr z potrzebami gospodarki narodowej, a także obsadzania określonych stanowisk pracy kadrą o odpowiednim przygotowaniu, prowadzone są działania zmierzające do weryfikacji taryfikatorów kwalifikacyjnych, jednoznacznie określających wymogi kwalifikacyjne. Zakończenie tych prac pozwoli na bardziej precyzyjne określenie potrzeb w zakresie kształcenia kadr oraz odpowiedniego wykorzystania tych, którzy posiadają już kwalifikacje.